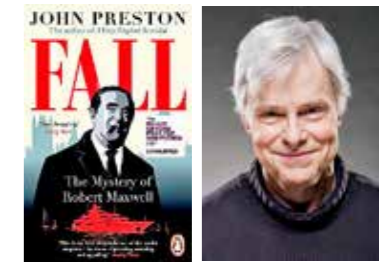

En svindler FOR VÅR TID

En av historiens mest spektakulære mediepersonligheter, **Robert Maxwell**, etterlot seg et skakkjørt bo og en ellers på mange måter foruroligende arv.

Tabloid Robert Maxwell i 1984 etter å ha overtatt eierskapet i Mirror Group Newspapers, som utga seks aviser – med Daily Mirror som den mest sensasjonspregede.

Foto: BILL CROSS/DAILY MAIL/REX/NTB

JOHN PRESTON
«Fall – The Mystery of Robert Maxwell»
Penguin Books, London 2021
288 sider

BOKOMTALE
Fredrik Giertsen
Litteraturviter og skribent

En mann for tabloidene

Den som leser John Prestons nye biografi om den britiske (egentlig tsjekkisk-jødiske) avis-kongen Robert Maxwell, som døde på mystisk vis i 1991, vil formodentlig på én og samme tid oppfatte ham som en latterlig, skremmende og tragisk type. Men lenge ble han betraktet som en forbløffende suksess, en som kjente alle og oppnådde det utrolige, spesielt om man ser det i lys av hans oppvekst i dyp fattigdom.

Til tross for at han i løpet av et langt ekteskap fikk i alt ni barn med samme kvinne, var mye ved Maxwells liv som skapt for forsiden til hans egne tabloidaviser. Om man skulle tillate seg å psykologisere, fremstår det som en plausibel teori at Maxwell aldri maktet å fylle en indre tomhet. Den knusende dommen som 30. desember 2021 falt mot hans yndlingsdatter Ghislaine (hun anket på stedet), og de blandede skjebnene som er blitt hans øvrige barn til del, antyder at Robert Maxwell ikke investerte like mye i sin familie som i sine aviser.

Et illevarslende opptrinn

Prestons bok «Fall – The Mystery of Robert Maxwell» åpner med en illevarslende scene. Året er 1991, og Maxwell – nå på høyden av sin karriere – legger til kai på Manhattan med den enorme yachten «Lady Ghislaine». Den pompøse entreen er regissert for å annonsere kjøpet av tabloiden New York Daily News, og noe av det første han gjør, er å ringe sin rival – ringreven Rupert Murdoch – for å skryte av kjøpet.

En svindler FOR VÅR TID

Blant de inviterte til de påfølgende festlighetene er byens store snakkis på den tiden, forretningsmannen

Donald Trump. Han hadde selv lenge siklet etter den samme avisen, som han så på som et perfekt sted å lansere sine egne politiske ambisjoner. Erttertiden har vist at dette øyeblikket, iscenesatt for å fremvise makt og skamløs rikdom, fant sted mot et bakteppe av grandiose konkurser, lugubre ambisjoner og smålig svik.

Fra fattig til styrtrik

Robert Maxwell ble født som Ján Ludvík Hoch i 1923 i en liten landsby i Tsjekkoslovakia (i dagens Ukraina). Da andre verdenskrig brøt ut, tok han seg som 17-åring via Frankrike til Storbritannia, mens mesteparten av hans jødiske familie ble arrestert og sendt til Auschwitz. Maxwell lot seg innrullere i hæren og ble senere dekorert for sin tapre innsats i kamp mot nazistene.

Yppet seg mot Murdoch
Rupert Murdoch ser bort på utfordrer i tabloidmarkedet, Robert Maxwell (t.v.), under en votering for over-tagelse av den britiske «red top»-søndagsavisen News Of The World. Murdoch beholdt kontroll, men avisen – som fikk klengenavnet «Screws of the world» på grunn av sine mange sexoppslag – gikk inn i 2011, da Murdoch erstattet den med en søndagsutgave av The Sun.

«Rob the Robber» Tidligere ansatte i Mirror Group Newspapers samlet seg i 1992, et drøyt halvår etter Robert Maxwells bortgang, til store demonstrasjoner (under t.h.) da det ble klart at Maxwell hadde forsynt seg av deres pensjonsmidler, for å dekke svimlende underskudd.

Foto: DOUGLAS MILLER/GETTY IMAGES OG RICHARD GARDNER/REX/NTB

Etter krigen var han – ikke minst på grunn av sine språkkunnskaper – stasjonert på de alliertes pressekontor i det okkuperte Berlin. Der knyttet han kontakt med mennesker som skulle bli avgjørende for hans inntreden i forretningsverdenen.

Hans viktigste disposisjon var anskaffelsen av en stor portefølje vitenskapelige tidsskrifter, som han utga gjennom forlaget han startet opp, Pergamon Press. Det skulle ikke gå lang tid før Maxwell var en styrtrik mann – og hans selvbestaltede personlighet ble en fast del av offentligheten.

Første stopp

Preston skriver: «It's hard to exaggerate the impact that Maxwell had on the tweedy, genteel, hopelessly antiquated world of British publishers.»

I dette miljøet skulle hans inntreden bety en revolusjon, og han lot seg ikke stoppe av forlags-suksessen, men beveget seg videre over i politikken. Han ble innvalgt i parlamentet for Labour, med den klare målsetningen å bli statsminister. På 1960-tallet gikk imidlertid Maxwell på en rekke nederlag. I forbindelse med forhandlinger om et salg av Pergamon Press ble det avslørt at han hadde handlet med aksjer innenfor sine egne familieselskaper for å blåse opp verdien av selskapet, og han kom under etterforskning.

Resultatet var at han mistet både forlaget og sin plass som folkevalgt, og omdømmet hans fikk en alvorlig knekk, forsterket av pinligheter fra privatlivet. De lenge så ettertraktede festene Maxwell hadde arrangert på eiendommen Headington Hill Hall, var med ett blitt annenrangs.

To rivaler

Men Maxwell ga seg ikke, og han ble i stand til å kjøpe tilbake Pergamon. I 1981 anskaffet han seg Europas største trykkeri, British Printing Corporation, og i 1984 Mirror Group Newspapers, som utga hele seks aviser. Med dette var den legendariske avisfeiden mellom ham og australske Rupert Murdoch i gang for alvor.

Preston skriver at Maxwell ofte snakket med erkerivalen på telefonen, og at det kunne fremstå som om hans største ønske var å bli akseptert som Murdochs likemann.

Men konkurransen mellom de to drev i realiteten Maxwell til å strekke seg for langt i å overby Murdoch, og i dette lå kimen til hans fallitt. Enn så lenge kunne han dog igjen omgås de mest glamorøse, helt opp til den britiske kongefamilien.

En katastrofe var likevel i emning. Som eier av Mirror Group, hadde Maxwell tilgang på de ansattes pensjonsfond – noe det snart skulle vise seg at han utnyttet. I desperasjon hadde han forsynt seg av flere hundre millioner pund for å dekke underskudd i sine andre selskaper.

Gåtefull til det siste

Dette slo naturligvis ned som en bombe, men først etter Maxwells egen tragiske og gåtefulle bortgang. I november 1991 ble mediemogulen, etter å ha vært savnet i et par dager, funnet flytende i havet ved Kanariøyene.

Rett i forveien hadde han uten forvarsel avlyst alle planer for å seile rundt med «Lady Ghislaine», tilsynelatende fordi han trengte hvile. Det oppsto spekulasjoner om dødsfallet var et ulykkestilfelle eller selvmord, mens andre mistenkte at han kunne ha blitt myrdet eller iscenesatt sin egen død.

Kampen om Maxwells ettermæle var uan-

Familietragedier på rekke og rad Robert Maxwells yndlingsdatter Ghislaine, yngst av ni søsken, fotografert etter farens død i 1991. Ghislaine Maxwell, som i dag er 59 år, ble før jul idømt 65 års fengselsstraff for sin befatning med Epstein-saken. Dommen, som blant annet går ut på sexhandel med mindreårige, er anket.

Foto: KEN LENNOX/MIRRORPIX/GETTY IMAGES

USAs første tabloide dagsavis
Pendlere på vei inn til jobb på Manhattan 6. desember 1991 leser om New York Daily News' videre skjebne etter Robert Maxwells død. Avismagnaten hadde kjøpt the Daily News tidligere det året, og avisen søkte raskt om konkursbeskyttelse.

Foto: NORMAN Y. LONO/AP/NTB

sett i gang med det samme, og det dukket opp en rekke historier om hans smålighet, mistenksomhet og utroskap. Preston beskriver hvordan Maxwell skal ha avlyttet sine ansatte, skjelt ut sine barn og alltid sikret seg det beste kjøttstykket selv.

Men boken avdekker også en mann som var dypt omsorgsfull, selv når han var som mest omsvermet. Kanskje følte han seg aldri akseptert av «the establishment», fordi han for dem aldri ble engelsk nok.

Innhentet av fortiden Donald Trump og Melania Knauss, senere Trump, Jeffrey Epstein og Ghislaine Maxwell på Mar-a-Lago i Palm Beach i Florida i 2000. Nederst: Statsadvokat Audrey Strauss under en pressekonferanse i New York 29. november 2021, der tiltalen mot Ghislaine Maxwell ble presentert.

Foto: DAVIDOFF STUDIOS/GETTY IMAGES OG AFP/NTB

